

Yhtä ja toista metropolilaista ja metropoliselvityksestä

ARY 22.4.2014

Matti Vatiilo

Metropolilakityöryhmän jäsen

Helsingin seudun kuntarakenneselvittäjä

Metropolihallintolain valmistelun aikataulut

- Valmistelu käynnistyi VM:n asettamassa työryhmässä lokakuussa 2013 hallituksen rakennepoliittisen ohjelman pohjalta
- Väliraportti julkistettiin 1.4.2014, lausuntokierroksella kesäkuun loppuun asti
- Työryhmätyön määräaika rakennepoliittisen ohjelman linjausten mukaisesti 15.9.2014
- Lausuntokierros HE-luonnoksesta syys-marraskuussa
- HE eduskuntaan vuoden 2015 alussa?

Väliraportti

- Väliraportti jakaantuu kolmeen osaan:
  - **I osa**: metropolialueen yhteistyön nykytila ja nykytilan arviointi sekä tavoitteet
  - **II osa**: työryhmän kartoittamat eri vaihtoehdot
  - **III osa**: työryhmän alustavat ehdotukset: kaksi vaihtoehtoista mallia

Molempia malleja koskevat ehdotukset

- **Tehtävät:** maankäyttö, asuminen, liikenne, kilpailukyky, elinkeino- ja innovaatiopolitiikka, segregaatio, työvoima ja maahanmuutto
- **Toimielimet:** vaaleilla valittava valtuusto sekä lisäksi metropolihallitus, metropolijohtaja, lakisääteiset lautakunnat ja muut toimielimet
- **Metropolivaali:** samalla tavalla ja samalla aikataululla kuin kunnallisvaalit, kansanäänestysmahdollisuus.
- Metropolihallinto olisi **kaksikielinen** viranomainen

Kaksi vaihtoehtoista toteutustapaa

Vähimmäistehtävät-malli:

- Metropolihallinnon luonne ja tehtävät ovat **pääosin strategisia** ja osittain operatiivisia. Operatiivisia tehtäviä ovat erityisesti joukkoliikenteen järjestäminen ja rakennuttamispalvelut.

Laaja malli:

- Metropolihallinnon luonne ja tehtävät ovat **sekä strategisia että operatiivisia**. Operatiivisia tehtäviä ovat vähimmäistehtävät -mallissa esitettyjen lisäksi tien- ja kadunpito, metron ja mahdollisen jokeriradan hallinnointi, tuetun asuntotuotannon omistaminen sekä HSY:ltä siirtyvät vesi- ja jätehuollon operatiiviset tehtävät.

Hallintomalli

Vähimmäistehtävät-malli:

- hallintomallina **pakkokuntayhtymä**, jolla on vaaleilla valittu valtuusto

Laaja malli:

- hallintomallina perustuslain 121 §:n 4 momentin mukainen kuntaa suuremmalla alueella toteutettu **itsehallintojärjestelmä**
- ❖ Oikeudellisen toteuttamismallin valintaan vaikuttaa mm. metropolihallinnolle annettavien tehtävien laajuus ja merkittävyys, rahoituksen suuruus sekä tehtävien oikeusvaikutukset alueen kunnille, kuntayhtymille ja muille sidosryhmille

Rahoitusjärjestelmä

Vähimmäistehtävät-malli:kuntien maksuosuudet

- Suuruusluokka n. 250 €/asukas/vuosi tai n. 5 % kuntien verotuloista.
- Maksuosuuksien perusteista säädettäisiin laissa.
- Rahoituksesta päätösvalta voisi olla joko alueen kunnilla tai valtioneuvostolla

Laaja malli:metropolivero (tulovero)

- Metropoliveron suuruus alustavan arvion mukaan n. 3 – 3,5 %
- Rajoittaisi merkittävästi kunnan taloudellista liikkumavaraa
- Alueen kuntien tulisi voida alentaa omaa verotustaan vastaavasti niille kuuluvien tehtävien vähentyessä
- Täydentävinä rahoituslähteinä mm. asiakasmaksut, valtionosuuksien ohjaaminen suoraan metropolihallinnolle

Aluerajaus

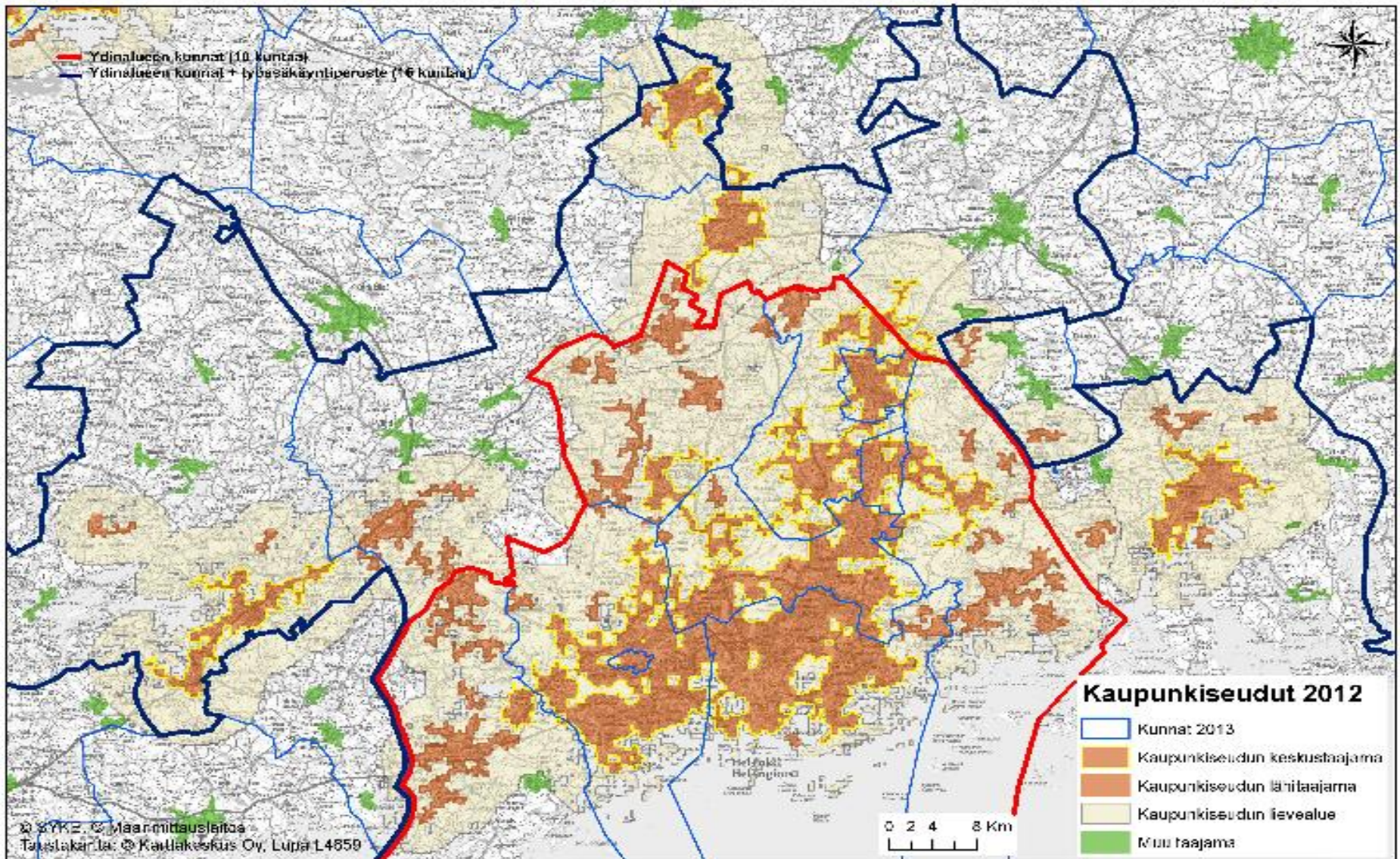
Vähimmäistehtävät-malli: laajempi alue

- Metropolihallintoon kuuluisivat ydinalueen 10 kunnan ohella 6 taajama- ja työssäkäyntiperusteella määriteltyä kuntaa:
  - *Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen, Kirkkonummi, Kerava, Järvenpää, Nurmijärvi, Tuusula, Sipoo, Vihti, Mäntsälä, Hyvinkää, Lohja, Porvoo ja Riihimäki*

Laaja malli: suppeampi alue

- Metropolihallintoon kuuluisivat 10 ydinalueen kuntaa:
  - *Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen, Kirkkonummi, Kerava, Järvenpää, Nurmijärvi, Tuusula ja Sipoo.*
- Kuntien kuulumista metropolihallintoon voidaan pitää välttämättömänä, kokoeroista huolimatta voidaan katsoa, että kunnat ovat olosuhteiltaan pääsääntöisesti samankaltaisia.

Vaalit

Vähimmäistehtävät -malli:

- Metropolivaltuuston vaali olisi tarkoituksenmukaisinta toteuttaa työryhmän näkemyksen mukaan siten, että metropolialue muodostaisi yhden vaalipiirin.
- Myös muut vaihtoehdot voivat tulla kysymykseen, jos vaalijärjestelmässä halutaan korostaa valtuuston alueellista edustavuutta

Laaja malli:

- Metropolivaltuuston vaali tulisi toteuttaa työryhmän näkemyksen mukaan siten, että metropolialue muodostaisi yhden vaalipiirin.
- ❖ Metropolivaltuuston koko voisi kummassakin mallissa olla 71-101 valtuutettua.

Vielä paljon selvitettävää...

- Jatkovalmistelussa arvioitava mm.
  - tehtävien osalta mm. kuntakohtaiset vaikutukset tehtävien siirtymisestä metropolihallinnolle
  - rahoituksen järjestämisen kuntakohtaiset vaikutukset
  - metropolialueen ulkopuolisten Uudenmaan liiton jäsenkuntien aluekehitystehtävien ja maakuntakaavaan liittyvien tehtävien hoidon järjestäminen.
  - metropolihallinnon suhde HSY-kuntayhtymään ja HSL-kuntayhtymään sekä Uudenmaan liittoon.
  - vaalien toimittamiseen ja järjestämiseen liittyvät tekijät
  - siirtymäsäännökset
  - **sote-ratkaisun vaikutukset...**

Metropolialueen 9 kunnan erityinen kuntajakoselvitys (www.metropoliselvitys.fi)

Espoo, Helsinki, Kauniainen, Kerava,
Kirkkonummi, Sipoo, Tuusula, Vantaa, Vihti

Selvityksen tarkoitus

- Tehtävänä on arvioida edellytyksiä yhdistää kunnat tai osa kunnista **yhdeksi tai useammaksi kunnaksi**. Myös osaliitosvaihtoehdot voivat sisältyä selvitykseen.
- Metropolialueen kuntarakennetta tarkastellaan alueen **kokonaisedun näkökulmasta**
- Selvityksen perusteella selvittäjät voivat tehdä kuntien **valtuustoille** ehdotuksen kuntajaon muuttamisesta
- Selvittäjät voivat tehdä esityksen VM:lle kunnallisen **kansanäänestyksen** toimittamisesta

Keskeinen sisältö

Selvityksen tulee sisältää vähintään

1. suunnitelma hallinnon ja palvelujen järjestämisestä sekä palvelujen tuottamisesta selvitysalueella,
2. selvitys yhdistymisen vaikutuksista kuntien yhteistoimintaan,
3. selvitys taloudellisesta tilanteesta,
4. arvio asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien sekä lähidemokratian toteutumisesta sekä
5. yksityiskohtainen arvio kuntien yhdistymisen eduista ja haitoista.
6. arvio kielellisten oikeuksien toteutumisesta
- 7. arvio kuntien yhdistymisen suhteesta metropolihallinnon tarpeeseen, erityisesti yhdyskuntarakenteen eheyttämisen, joukkoliikenteen ja sosiaalisen asuntotuotannon näkökulmasta**

Muita asiaan liittyviä hankkeita

- Kuntalähtöiset kuntarakenneselvitykset:
  - EKKV (Espoo-Kauniainen-Kirkkonummi-Vihti)
  - Keski-Uusimaa
  - Itä-Uusimaa
- Lainsäädäntöhankkeet:
  - metropolihallinto
  - SOTE-uudistus
  - VOS-uudistus
  - kuntalakiuudistus

Alustavat metropolilinjaukset ja kuntarakenne

VÄHIMMÄISTEHTÄVÄT	LAAJA TEHTÄVÄKENTTÄ
<ul style="list-style-type: none"> -Pakkokuntayhtymä -16 kuntaa -Maksuosuudet -Vaalit	<ul style="list-style-type: none"> -Itsehallinto -10 kuntaa -Verotusoikeus -Vaalit
Metropolilakityöryhmä: Edellyttää merkittäviä muutoksia kuntarakenteessa	Metropolilakityöryhmä: Laajan tehtäväkentän mallissa tarve kuntarakenteen muutoksille vähäisempi
Erityisen kuntajakoselvityksen näkökulma: - Millaista metropolihallintoa tarvitaan, mikäli kuntia yhdistetään?	

Eduskuntapuolueiden SOTE-linjaukset ja kuntarakenne

- Päätösvalta 47% budjetista kuntien valtuustoilta viiden SOTE-kuntayhtymän hallintoelimille
- SOTE-ratkaisun sanotaan poistaneen kuntaliitostarpeet, mutta palveluiden järjestämisen integraatio edellyttää todennäköisesti vahvoja kuntatuottajia, jolloin kuntarakenteen muutostarve ei katoa
- Perustuslakitulkinnot SOTE-alueen hallintomallista vaikuttavat jatkossa myös metropolilain valmisteluun ja sitä kautta kuntarakenteen uudistamistarpeeseen

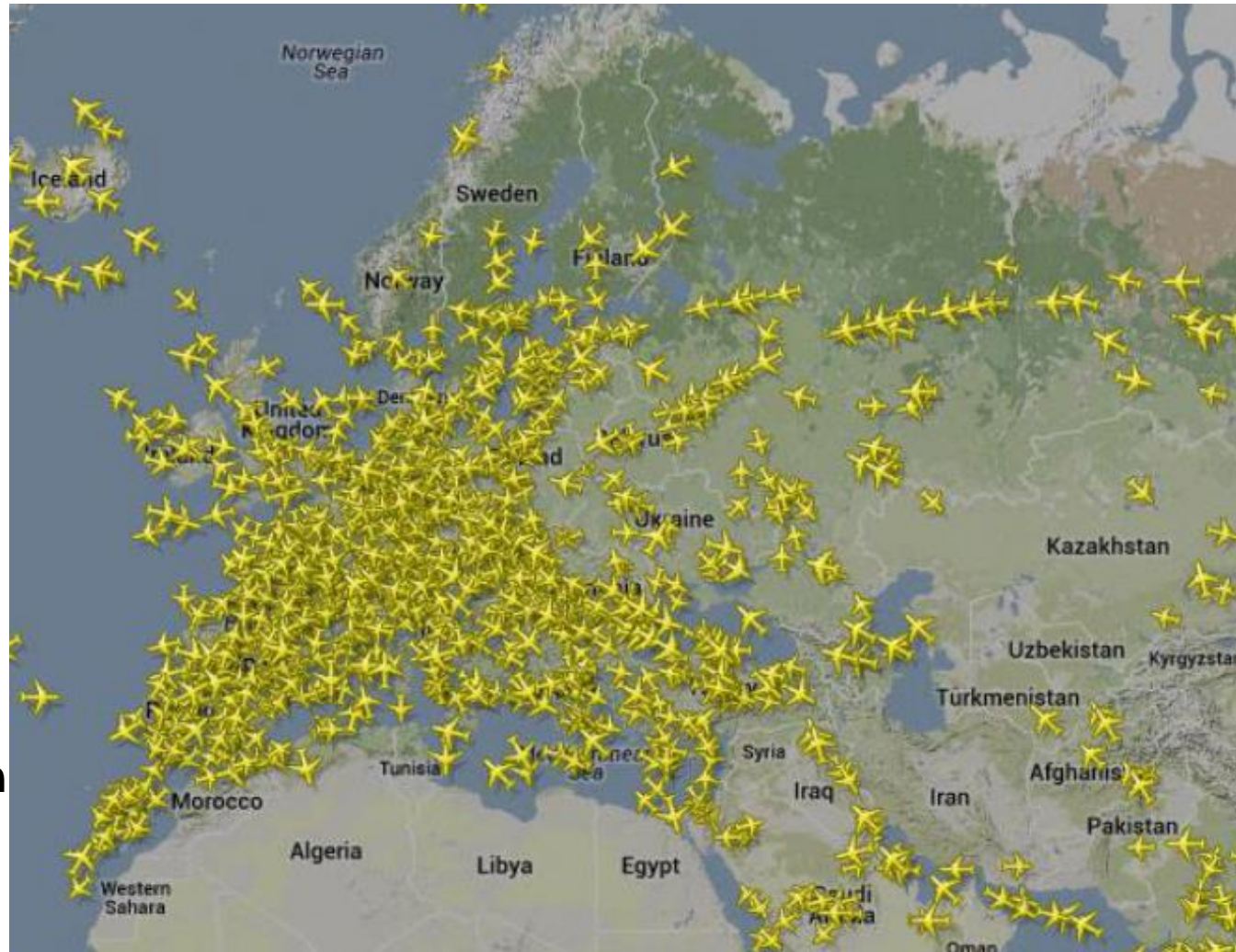
Helsingin seutu 2030

1) Väestörakenteen ja talouden trendit

- Väestön ikääntyminen
  - Palvelutarpeen kasvu > Verotustarpeen kasvu
  - Työmarkkinoille tulevien ikäluokkien pienuus
- Työikäisen väestön kaupungistuminen (SM 2013)
- Maahanmuutto
  - Haasteena kyky ottaa tarvittava uusi muuttoliike vastaan
- Pitkän hitaan talouskasvun vaiheeseen varautuminen
  - Kantosuhteen hallinta (McKinsey 2010)
  - Tarvitaan 200.000 yksityissektorin uutta työpaikkaa

2) Kansainvälinen kilpailukyky

- Suomen väestöosuus
    - Eurooppa 0.77%
    - EU 1.08%
  - Suhteellisen edun perusta?
  - Knowledge based strategy
  - Metropolisarja
  - Suomi ankkuroituu globaaliin järjestelmään metropolin kautta
  - Liikennemaantieteellinen sijainti
- **Voimavarojen kokoaminen**
- **Suotuisan toimintaympäristön rakentaminen (fyysinen, hallinnollinen ja digitaalinen infrastruktuuri)**

Kuva: Flightradar24

Helsingin seutu 2030

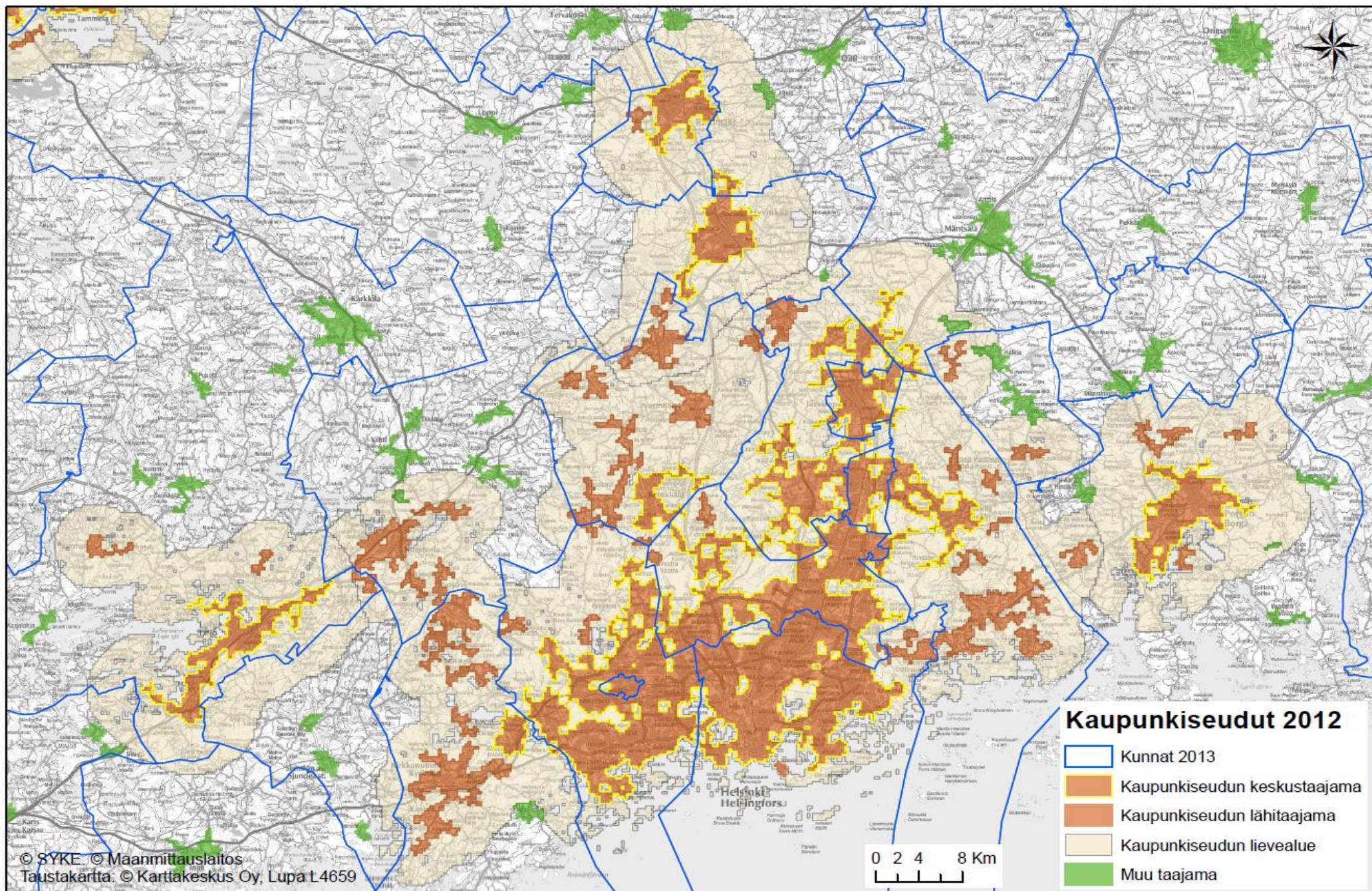
3) Sosiaalinen koheesio

- Sosiaalisen ja muun kohtuuhintaisen asuntotarjonnan riittävyys
- Yhdenvertaisia mahdollisuuksia tukevat palvelut ja palvelurakenne (tarvittaessa aluekohtaisia interventioita ongelmien ennaltaehkäisemiseksi)
- Asuin- ja toimintaympäristöjen turvallisuus
- Onnistunut maahanmuuttajien kotoutuminen, vieraskielisen väestön palvelujen riittävyys

Helsingin seutu 2030

4) Metropolialueen kunta- ja aluerakenne

- Helsingin seutu on toiminnallinen kokonaisuus, jossa kunnat ovat kasvaneet yhteen
- Kuntajaotus ei vastaa taajamarakennetta eikä asukkaiden todellista toimintaympäristöä
- Ympäristö- ja ilmastohaasteiden merkitys kasvaa
- On tärkeää tiedostaa, että metropolialueen kunnat vastaavat kukin oman maantieteellisen alueensa osalta koko metropolialueen kehittämistä

Helsingin seutu 2030

5) Metropolialueen kokonaiset huomioon

- Nyt ongelmina osaoptimointi, palvelushoppailu ja paikallisten erityisintressien vaaliminen kokonaisuuden kustannuksella, siksi myös MAL(PE):n mahdollisuudet vajaakäytössä
- Metropolialueen menestys on kansallinen, koko maata koskeva kysymys

Helsingin seutu 2030

6) Kuntien uudistumisen mahdollisuus ja välttämättömyys

- Vahva fokus uuteen kuntaan ja pitkän tähtäimen dynaamisiin vaikutuksiin
- Avaa mahdollisuuden:
  - Uudistaa palvelujen järjestämistä kokonaisuudessaan
  - Ottaa käyttöön parhaat käytännöt eri toiminnoissa
  - Luopua ikiaikaisista tottumuksista ja tavoista
- Avaa mahdollisuuden:
  - Hallinnon modernisointiin ja tuottavuuden kasvuun
  - Toimintakulttuurien avaamiseen ja muuttamiseen

Kiitos!